

N:o 25.

Af herr **Lundberg**, *angående höjning af tullen å vissa slag af elektriska maskiner.*

För närvarande finnas i Sverige tre firmor af större betydhet, som uteslutande idka tillverkning af elektriska maskiner. Dessa tre firmor hade vid utgången af nästlidet år hos sig anställda 240 ingenjörer och tjänstemän samt 1,765 arbetare. I dessa firmors rörelse var samtidigt nedlagdt ett kapital af 11,500,000 kronor; och värdet af firmornas tillverkning nästlidet år uppgick till omkring 3,500,000 kronor, häri icke inbegripen firmornas rätt betydliga omsättning för installationer och försäljning af materiel, som firmorna själfva icke tillverkat.

Ur enbart statistisk synpunkt äro ju nämnda siffror mycket glädjande. Men i nationalekonomiskt hänseende och ur affärssynpunkt äro de tillfredsställande endast under förutsättning, att ifrågavarande rörelse lämnar utöfvarne af densamma nöjaktig ränta och vinst å det i rörelsen nedlagda kapitalet och att rörelsen fortfarande kan bedrivas och sålunda äfven framgent lämna arbete och utkomst åt det stora antal personer, som sysselsätts i den inhemska elektriska industrien.

Med afseende härpå äro emellertid utsikterna allt utom ljusa och hoppningifvande. De senare åren hafva sett det ena svenska företaget efter det andra inom här ifrågavarande bransch nödsakadt att nedlägga sin verksamhet. Och beträffande de tre, som ännu fortsätta, vet man säkert, att de arbeta med förlust. Situationen är, med andra ord, sådan, att om förhållandena få obehindradt utveckla sig i samma riktning som under de senaste åren, så lär det blott vara en tidsfråga, när äfven dessa företag

stå inför nödvändigheten att upphöra med tillverkningen af elektriska maskiner. Inträdandet af denna eventualitet innebär emellertid, såsom af ofvan anförda uppgifter framgår, ödeläggelse af afsevärda svenska kapital samt borttagande för en stor mängd svenska arbetare af tillfälle till arbetsförtjänst och utkomst inom fosterlandets gränser.

Frågar man efter anledningen till att en industri, som synes vara för vårt land så naturlig som tillgodoseendet af det härstädes stadigt växande behovet af elektriska maskiner för de mest växlande ändamål, måste arbeta under förhållanden så ogynnsamma, att till och med dess existens kan anses hotad, så visar det sig utan vidlyftigare undersökning, att orsaken till svårigheterna icke ligger hos fabrikerna själfva. Det måste tvärtom vitsordas, att dessa på ett sätt, som är värdt särskildt erkännande, följt med i den snabba utveckling, som denna industrigren i måhända högre grad än andra jämförliga branscher på de senare åren undergått. Från alla håll erkännes, att de svenska fabrikerna af elektriska maskiner erbjuda tillverkningar, som stå fullt i jämnhöjd med det bästa, som utomlands presteras på detta område, och fabrikernas förmåga att fylla det inhemska behovet af elektriska maskiner är alldeles ostridig. Det är endast i fråga om priset, som de svenska fabrikerna ej kunna följa de utländska konkurrenterna, hvilka härstädes afsätta sina tillverkningar till ett pris, som efter de i Sverige gifna förutsättningarna icke täcka produktionskostnaden.

Huru skall då detta förhållande kunna förklaras? Jo, den utländska industrien inom denna bransch, särskildt den tyska, som på området intager en dominerande plats, är gynnad på alla sätt genom billigare råvaror, lägre arbetslöner, större arbetsintensitet, vidsträcktare marknad o. s. v. För att hålla en jämn fabrikation i gång sky ej heller de utländska, enkannerligen de tyska, konkurrenterna att sälja öfverskottet af sin tillverkning till underpris, och medelst upprättande här i Sverige af filialer eller dotterbolag, till hvilka maskinerna faktureras mot själfkostnaderna, medan hela förtjänsten räknas som filialens affärsvinst, hafva de beredt sig möjlighet att än ytterligare underbjuda de svenska tillverkarna.

Gent emot den hotande fara för den svenska elektriska maskinindustrien, som de senare årens utveckling och nu bestående förhållanden sålunda ostridigt synes innebära, torde intet annat medel till räddning för nämnda industri vara öfrigt än höjandet af de för elektriska maskiner eller delar däraf för närvarande fastställda tullsatserna. Frågan härom har vid föregående tillfällen varit framlagd till Riksdagens pröfning, senast

vid nästlidet års Riksdag genom bevillningsutskottets memorial n:o 22, till hvilket här hänvisas. De framställda förslagen hafva dock icke ledt till något positivt resultat — i fjol bland annat af det i reservationen till bevillningsutskottets betänkande anförda motivet, att frågan endast genom den bevillningsutskottet enligt 40 § riksdagsordningen tillerkända befogenhet att i bevillningsfrågor väcka förslag kunnat underställas Riksdagens behandling, men att den icke varit af den betydelse, att den bort på detta extraordinära sätt bringas inför Riksdagens afgörande. För att undanröja denna betänklighet och möjliggöra den af reservanterna i fjolårets bevillningsutskott lifligt förordade »förberedande offentliga granskning, som oftast är af största betydelse för en saks allsidiga belysning», har undertecknad med detta velat väcka en motion om att åsätta elektriska maskiner eller delar däraf en tull af 20 % å värdet.

Att oemotsägliga skäl verkligen finnas för en högre tullsats å elektriska än å andra maskiner, det torde med all tydlighet framgå af följande förhållande:

Den elektriska industrien är af jämförelsevis ny datum och stadd i en ständig och snabb utveckling. Följden däraf är bland annat den, att dynamomaskiner, motorer, transformatorer etc., som fabriceras ena året, äro af »föråldrad» typ redan inom ett à två år. Såsom föråldrade kunna de ej säljas med samma fördel som moderna dynamomaskiner, utan förlora snabbt sitt värde. Fabrikationen af dynamomaskiner är därför i högre grad än andra maskiner underkastad ständiga förändringar. Dessa förändringar framkalla å sin sida för de elektriska fabrikenas nödvändigheten att hafva en talrik, väl skolad och följaktligen dyrbar ingenjörskår till sitt förfogande. Vid fabrikationen af andra maskiner såsom ångmaskiner, turbiner, pumpar, hammare o. s. v. är däremot detta ej på långt när i samma grad fallet. De elektriska maskinerna äro ock olika för olika fall. Spänningsförhållanden, antal lindningar, hvarfantal, strömform o. s. v. variera ständigt; och maskiner af samma storlek hafva därför mångdubbelt flera former än hvad som är fallet vid något annat slag af maskiner. Äfven af denna orsak äro dyrbara ingenjörskrafter nödvändiga. I olikhet med andra maskintyper måste vid fabrikationen af elektriska maskiner desamma före afsändandet från fabriken noggrannt profvas af sakkunniga ingenjörer, hvilket förorsakar en ytterligare förstoring af ingenjörskåren. Dessa profningar måste dessutom försiggå i ett med dyrbara instrument och anordningar försedt profrum. Liknande anordningar äro ej erforderliga vid annan maskintillverkning.

Påpekas slutligen, att för tillverkningen af elektriska maskiner erfordras dyrbarare materialer än vid andra maskiner af samma vikt, att de svenska råmaterialerna äro dyrare än de utländska, att de höga prisen å råvaror medföra dyrbarare förlag än vid någon annan maskinindustri och följaktligen äfven större risk, så torde giltiga skäl vara gifna för en högre tull å elektriska än å andra maskiner.

Hvad vidare beträffar formen för tullen å elektriska maskiner, tala nog de öfvervägande principiella skälen för en viktull, i stället för en värdetull, som enligt nuvarande tulltaxa gäller för maskiner. Bland annat skulle därigenom det neutraliserande af det afsedda tullskyddet, som, på sätt här ofvan antydts, kan ske och faktiskt äfven i mycket stor utsträckning sker genom en allt för låg fakturering, effektivt förebyggas. Vidare skulle en tull efter vikt möjliggöra en modifikation af tullen för de större maskintyperna, ett område, inom hvilket konkurrensen från utlandet af flera orsaker må synas fortfarande önskvärd. I andra länder äro också viktullar för maskiner genomförda, så vidt man känner med tillfredsställande resultat. Men då viktullar för maskiner skulle här blifva en nyhet, och försök att införa denna förtullningsform följaktligen torde föranleda tidsutdräkt, under det frågan om ökad skydd för den elektriska maskinindustrien framför allt är af brådskande natur, torde det af detta skäl vara tillrådligt att icke ifrågasätta någon ändring i hittills tillämpade system för förtullande af maskiner.

På grund af hvad jag sålunda anfört, får jag vördsamt föreslå,

att Riksdagen behagade besluta, att tullen för elektriska maskinerna dynamomaskiner, elektromotorer och transformatorer eller delar däraf skall bestämmas till 20 procent af värdet, och att denna förhöjda tullsats må tillämpas omedelbart efter det den blifvit beslutet och i laga ordning promulgerad.

Stockholm den 27 januari 1904.

O. V. Lundberg.
